د دې سیمی پخوانۍ او د افغانستا ن پخوانۍ او او سنۍ سیاسی اوضا ع ته لنډ ه کتنه

دا سیمه پـه پیړ یو؛ پیړیـوکی د اریاناپـه نـام بلـل سـوی دی او دغـه نـا م د اویستا دوران هم نیولی وو ؛او کله ؛ کله د ایریانا او توریانـا پـه نـا مو څـه پـه جیهو ن کی یی په بد وې ډول ژوند کاوو؛ بلـل سـوی دی ؛ بیـا دغـه اریانـا پـه مختلفو هیوا د و نو با ندې ویشل سوې او تشکیل سو یدی.

په در یمه میلا دې پیړی کی د خرا سان نا م د لمر ختیز نا م څخه اخیستل سوی دی ؛ او وروسته په پنځمه میلا دې پیړۍ کـی تـر ۱۸ پیړۍ پـورې تقر یبا یو نیم زر کا له په دې نا م یاد سوی او بلل سوی دی ۰

وروسته خراسان له لمریز څخه د مغلو؛ او لـه لود یز څخه صفو یا نو ؛ او له له شما ل څخه شبا نیا نو تر خپلو یر غلـو نـو لا نـد ې را وسـت او اشـغا ل یی کړو؛ د ا په منځ کی بر خـه څـه او یستا یـا نـو ؛ ابګا ؛ بللـی وو دا پا تـی برخه بیا د ؛ او غا ن ؛ په نا م هم یا د ه سوې د ه ؛ دهـو تکیـا نـو او سد و زا یانو د دولت په ز ما نـه کـی پـه ۱۸ میلا دې پیړ ی کـی د غـی سیمـی تـه افغا نستا ن وو یل سو ل ۰

په دغه سیمه کی د تا ریخ په اوږ د و کی ټو ل ورو نه میلتـو نـه او قـو مـو نه په برابر ډول که تا جک دې ؛ یا هز ار ه ګا ن دې ؛ از بکا ن ؛ تر کمنـا ن بلو چا ن ؛ پښتا نه او نور دې بد و ن له هر ډو ل نژا دې ؛ محلی ؛ مذ هبـی ؛ جنسی او نورو تبعیضو څخه او سید لی دې ۰

په دې سیمه کی په دولتی چـارو کـی ز یـا ت لـه درې ژبـی څخـه استفا د ه سو ید ه او نورو ؛ ور ټو میلتو نو او قو مونه دغـه ژبـه خپلـه بللـی دی ؛ مګر په تاسف سره د دې سیمی ټو لنیزې او اقتصادې پر مختګ تـه زیـا تـه پـا ملر نـه ند ه سوې ؛او په دې ډول یی کلتور او فر هنګ هم ښـه ود ه نـد ه کـړې ؛ او هم د پر مختګ له کار وا ن څخه ورو سته پا تی سو یدې۰

دا او س خو د ار یا نا او خرا سا ن خپلو ل خو لا څه کو ي ؛ څه د با ند نیو یر غلګرو او د کورنیو لا س پوسو په واسطه د افغانستا ن خپلوا کی هم تر شک لا ند ې را غلی د ه ؟
نو با ید مو ږ ټو ل د افغانستا ن او سید و نکی د ار یا نا او خرا سا نیا نو لپاره د بشر د حقو قو په اساس هغو ی ته خیر ؛ بر کت ؛ پر مختګ او د خپلوا ک سر نو شت ټا کل و غو ا ړو ٠
ګر ا ن افغا نستا ن د تا ریخ په اوږ دو کی ډ یر ځلی د با ند نیو یر غلګرو د کور نیو لا س پو سو په واسطه تر یر غلو نو او اشغال لا ندې راغلی دی ځو هغه یی ژر او یا په ځنډ سر ه بیا خپلوا ک کړی دی٠
دا سیمه د هخا منشیا نو په وا کداری کی له ۵۴۵ څخه تر ۲۳۳ کا له مخکی له میلا د څخه ؛دیو نا نیا نو په دورا ن کی له ۳۳۰تر ۲۵۰ کال مخکی له میلاد څخه؛ د تر کا نو ؛ سا سا نیا نو ؛ عر بو ؛په ۱۳پیړی کی د مغلو ؛ په ۱۳۳۳میلا دي کا ل کي د ګور ګا نیا نو او د نورو له خوا په دې سیمی یر غلو نه راغلی دي ؛څه دو ښمن ته یی خو له ما تو نکی ګذا رو نه ور کړ ي دي ٠
هغه وخت څه انګریزا نو په هند وستا ن با ندي ؛او روسانو د امو تر ځنډ و خپلی نا ولی منګو لی ونښنولی ؛ نو تر هغه وروسته د دوا ړو په اتفا ق سره افغانستا ن یی په خپلو منځو کي د د یوا ل ؛ عا یق ؛ په حیث په نا پیلی ډو ل پریښود ٠
په خوا؛ رو سا نو له افغانستا ن څخه مروه او پنجدی ؛ او انګریز انو د خپلو بوډاګویو په وسیله کشمیر ؛ پښا ور او نورې سیمی اشغا ل کړې وې ؛ مګر د روسا نو مدا خله پر افغانستا ن با ندې لږه او د انګریزا نو حملی او یر غلو نه خورا زیا ت وو؛ څه هر وا ر افغانانو هغوی ته سخت ګذا رو نه ور کړې د ي ٠
د افغان او انګریزا نو په منځو کی لمړی جګړه :

انګریزا نو په ۱۲۱۸ هجرې شمسی = ۱۸۳۹ میلا دي کا ل کی له افغانا نو سره خورا لو یه جګړ ه پیل کړ ه ؛ څه افغانا نو په یو اتفاق سره د خپلو قهر ما نانو؛ ویز محمد اکبر خا ن ؛ نا یب امین الله خا ن لو ګرې ؛ محمد شاه خا ن غلجا یی او نورو په رهبری او لا ر ښو د نه انګریزا نو ته سخته ما تی ور کړ ې او د هغوی سفیر مکنا ټن یی هم وژلی دی ٠

مګر په ډ یر تا سف سره د انګریزا نو لا س پو سـی امیر پـه افغانستا ن کـی دغو ملی قهر ما نا نو ته د انګریزا ن په د ستور تر مر ګه پورې شکنجی او عذا بو نه ور کړ ل ۰

دافغان او انګریز انو دو یمه جګړ ه :

له ۳۵ کـا لـو متـا رکـی ورو ستـه د افغانـا نـو او انګریـزا نـو بیـا د هغـوی داشـغال او اسـتعما ر لـه کبلـه سـخته جګـړ ه پـه۱۲۵۷ هجـرې شمـسی =۱۸۷۸مـیلادې کـال کـی پیـل سـو ه ؛څـه پـه ۱۲۵۸ هجـری شمـسی =۱۸۷۹میلادې کال کی ؛ د افغانستا ن اجیر امیر دګند مک ناولی تړون؛بی دون دافغـان د ولـس لـه خبـر تیـا او رایـی څخـه لا س لیـک کـړې وو؛ دافغـان ولس دخپلوا کی لپاره د خپلو ملی رهبرا نو تر لار ښود نی لا ندې په میړا نـه جګړ ه شر و ع کړ ه

دغه جګړ ه د غلا م حیدر خان څر خی ؛ ملا مشک عا لم انډ ړ ؛ میر بچه خان کو هستانی ؛ محمد جا نخا ن ورد ګی او نورو په لار ښو نـه پـه خـورا بریا لیتو ب سر ه خپل سر منزل او مطلو ب ته ورسید ه ؛ دهغوې زیـا تـی نظا می قوا یی له منځه یوړې او دهغوی سفیر کیو نـار ی یـی مړ کړ؛ مګر په دې و خت کی انګریزانو د روسا نو په مصلحت او رضا سره افغانی لاس پو سی له تا شکند څخه راو ست او دافغانستا ن پـه تخت یـی کینـا وه ؛ دغـه امیر هم دغه ملی قهرما نا نو ته د انګریزا نـو پـه دستور سره تـر مرګـه سزا وې ور کړ ې ؛او په ۱۲۷۲ هجر ی شمسی = ۱۸۹۳ میلا دې کـا ل کـی یـی د د یورا ند ناولی او له شر مه ډک تړو ن له انګریزا نو سر ه بدون د افغـان ولس له مشورې او خبر تیا څخه لا س لیک کړ ؛ څه د غه دوا ړه تړ و نو نه دافغانستا ن ولس نه منلی دې اونه قانو نـی بلل کیږ ې ۰

دافغـان او انګریـزا نـو دریـم جنـګ پـه ۱۲۹۸ هجـرې شمـسی =۱۹۱۹ میلادې کال کی ؛ دافغانستا ن میړنـی امیر اما ن الله خا ن غا زې دولسو نو په غو ښتنه ؛له انګریزا نو څخه د خپلوا کی غوښتنه وکړ ه ؛ څه انګریزا نـو لـه دې روا غو ښتنی څخه سر و غړا وو۰

نود افغان ولس او انګریزا نو په منځو کی خورا لوې جنګ ونښت ؛او پـه نتجه کی انګریزا نو دې ته تن کیښو د څه دافغانستا ن خپلوا کـی پـه مشروط ډول په رسمیت سره و پیژنی ؛دا ځکه څه د کند مک او دد یورا ند د تړونـو نو په هکله کو مه فیصله منځ ته را نه غله ؛اودغه جنجا لی مسله داسی پا تـی سو؟

اصلا دغه مسله د ه ؛ څه دافغانستا ن دې روا غو ښتنوته پا کستا نی دولت تل دافغانستا ن په هکله یرغلو نو او تجا وزنو ته هڅولی دئ ؛ او دا اوس ؛اوس هم له داسی نا وړه عمل څخه لا سو نه نه اخلی او دافغانستا ن په کورنیو چارو کی د ټولو نړیوا لو نور مو نو او موا فقو بر خلا ت مدا خلی کوې ؟ دغو نا وړو تړو نو نو له یوې خوا او د شوروې اتحا د؛سو سیالستی نظا م او سیستم له بلی خوا ؛ انګریزا نو داسی نیت و کړ او و هڅید ل ؛ څه دهند وستان د ملی کا نګرس د خپلواکئ غو ښتنو ته په مشروط ډول مثبت ځوا ب ووایی پدې ډول څه دپا کستا ن اسلامی دولت جوړ او له هند وستا ن او افغانستا ن څخه دغه سیمه جد ا کړې ؟

سور پوشانو ؛څه اوس یی د ملی نشنل پا رتی نو م نیولی دئ ؛له دغی غوښتنی څخه سر و غړا وو ؛ او د ټول پوښتنی غو ښتنه یی ځنی وکړه ؛پدې ټول پشتني کی دانګریزانو په لا س وهنه له سور پوشا نوسره درو ؛وسوه او برئ یی د مسلم لیګا نو په نا م اعلا ن کړ ؛ انګریزا نو پا کستان د بنیا د ګر و د تربیی لپاره په پاکستان کی د افغانستان سرحد ته نږدې په زرګو نه مدرسی د طالبانو لپاره جوړ ې او تا سیس کړې ؛څه په هغوئ کی بی شماره ځوان طا لبان په بنیاد ګرې سره تعلیم او تر بیه کړې ؛دغه حا د ثه یو ځا ې د پا کستا ن د جوړ ید و سره پیل سوه ؛دهغوئ لپاره یی ما لی منا بع د عر بو نفت خیزو هیوا د و نو په غا ړو ور واړولی٠

هغه وخت څه د نړیوال جنبش او د کور نیو مبا رزو په درشل کی په افغانستان کی د د موکراسی څپی منځ ته را غلی ؛ د نورو ملی دمو کرا تیکو ګو ندو نو او ساز ما نو نو سره دبنیار ګرو ډ له هم د پا نګوا لو هیوادونو او پاکستان په مستقیم ډ ول تر حما یت او مر ستو لا ندې راغله ٠

بر سیره هغه وخت څه په افغانستا ن کی په ۱۳۵۷ کال کی د ثور تحول منځ ته را غئ او په افغانستا ن کی ملی او متر فی طرحی منځ ته راغلی ؛ دانګریزا نو او امریکا یا نو او نورو پا نګوا لو هیواد و نو ملا تړ له بنیاد ګرا نو سره خورا زیا ت سو ؛ وروسته له ډ یرو هلو ځلو او مذا کرو؛ د ملګر و میلتونو سر منشی پنځه فقریزه د سو لی طر حه وړا ندې کړ ه ؛ څه دهغی په تطبیق سره په د مو کرا تیکه تو ګه په افغانستا ن کی سو له ممکنه و ه ؛اما په شوروې اتحا د کی سیاسی لوی بد لو ن او د روسانو نوې تړون د مجا هد و له هیا ت سره په ۲۴د عقر ب ۱۳۷۰ هجرې شمسی کال ؛او د ملګر میلتو نو درو دافغانستا ن له نیابت سره ؛ او د دغه نیابت بی ځا یه با

ور په ملل متحد له يوې خوا او د وطن په ګو ند کی دا خلی خوا بدئ او خود خو ا هئ له بله خوا دافغانستا ن دمو کرا تيک دولت رنګ کړ او بنيا د ګر ېی سياسی قدر ت ته ددې لپا ره ورسول ؛ څه نور څه سو سيالستی کمپ مو قتا د انسا نا نو د ذهنی او عينی کمزورو شرايطو له کبله له منځه تللئ وو؛ د هغوې ډند ېی نورې هم ختمی وګڼلی ؛ او له دوئ څخه يی هم د خلا صو ن نيت و کړ ۰

دوئ يی په خپلو منځوکی ښه وجنګول ؛ ددو لت او ولس هست اوبود ې يی پرې چور کړل او زيا تی وژنی او مر ګ يی وکړ؛ نو دو هم د ستور يی پلان يی طرحه کړ او طالبان يی د خپل بوډ اګی پا کستا ن په لويه مر سته اومستقيم مدا خله افغانستا ن ته را وليږل اوپه هغوئ با ند ېی د افغانستا ن ملی فر هنګ ؛ کلتور ؛ دود اود دستور له منځه وړلو نيت وکړ ؛ بيا يی دسپتمبر ۱۱ د ۲۰۰۱ ميلا دې کال حا د ثه بها نه کړ ه او طالبان يی هم له منځ يو ړلل ؛ هغه بنياد ګر څه د د وې پير و وو او په خپله يی د بن په يوه جا نبه فيصله سره بی دون له ټول پښتنی او دلو يی جر ګی له له پر يکړې افغانستا ن اشغال کړ؛ او خپل عبورې دولت يی پکی جوړ او تا سيس کړ ؟

د خپلو پيرو بنيا د ګر و او ټو پک سالا را نو په ګډ و ن يی لو يه اضطرا رې جر ګه را وبلله او په هغه کی يی د مو قت انتقالی دولت تا سيس اعلان کړ ل ؛ له دغو پيروا نو څخه يی بيا لو يه جر ګه جو ړ ه کړه او د افغانستا ن په نا م يی اسا سی قا نو ن اعلان کړ ۰

بيا يی د دولت لپاره د اسلا می افغانستا ن جمهور ريس و ټا که ؛ او بيا يی تر د وسوو ميلونو دالرو څخه زيا تی پيسی د پار لما ن په انتخا ب ولګولی په دې ډول يی درئ وا ړه د دولتی ؛ مقننيه ؛اجرا يه او قضايی په اصطلاح قوا وی جوړې او تا سيس کړې؛دافغان رنځيد لئ ولس خورا هيله من سو؛څه او س دافغانستا ن ټو لنيزې ؛ اقتصا دې ؛ سيا سی او نظا می بيا رغو نی اوپرا ختيا وې منځ ته را ځی ؟

د ټو کيو او بر لين په نړيوا لو غو نډوکې؛ ۱۳ عشاريه ۷ ميليار دودالرو مر ستو دافغانستا ن ولس د بيا رغونی او پرا ختيا لپار ه ولسونه بيا ښه اميد وار کړل ؛ اما په تا سف سره دپا نګوا ل داليګارشی او ګلو باليزم نظا م او سيستم څه زيا ته بر خه دغه مر ستی بير ته د مر ستو کو ونکيو دولتو نو جيبو ته ور غبرګی سوې ؛ دولسونو هيلی او اميد و نه يی د خاورو سره خاورې کړ ل ؛ په ولسو نه کی يی خوا شنی را وپا روله او له اسلامی

جمهوري دولت څخه يی فا صله ونيوه ؛ د لندن کنفرا نس هم څه ما ځيړلی دی ؛هغه هم د ټو لنيزو ؛ اقتصادي ؛ سيا سی او نظا می بيا رغو نی او پر مختيا لپاره ګټو ر نه ګڼل کيږي؟

کـه چيـري د غـه ۲۴عـشاريه يـو ميليـارد دالـره لا اقـل ۸۵ پـه سـلو کـی پـه افغانـستا ن کـی پـه ټو لنيزو ؛ اقتصا د؛ سياسـی او نظـا مـی چارو کـی لګول سـوی وی پـه پـوره يقـين سـره دافغانـستا ن رنځيـد لـی ولـس ؛ دافغانـستا ن داسلامی جمهوريت خوا تـه دريد و ؛ او پـه افغانـستان کـی سو لـه را تـلا ي سوه؟

په افغانستا ن کی ددولت دغو د دريو دولتی قوا وو ؛ ارا کينو دا جر ات او جسارت نه در لو د؛څه خپل با ند نی دوستا ن داسی هڅو ته وهڅوي ؛ولس او هيوا د ؛ ودان او باند نی دوستا ن سر لوړي کړي؛ نو او س هم وخت سته څه په ګران افغانستا ن کی ؛په افغانی ما لی او فنی ؛او د نا تو هيوا دونـه پـه مالی ؛ تخنيکی او فنی بلا عوضو مر ستو د افغانستا ن ؛ټولنيزي ؛ اقتصادي سياسی او نظا می چاري د بيا رغو نی اوپرا ختيا لپا ره ؛ د ملګر تيا پـه ډول په افغانستا ن کـی د پور ه سولی او امنيت ؛ دخپلو ځـا نـی ضـا يعـا تو څخـه مخنوی او سر لوړي پر نصيب کړي ؟

داسی څـه دا ټولی مـالی ؛ تخنيکـی او د فنـی مرستو وجـه پـه دولتـی وارداتـی حساب کی شا ملـی او بيـا د دولتـی ؛ تصد يو اوښـا رواليو لـه بـو د جو څخـه تخصيصو نه وا خيستل سی او د منظم د لنډي ؛ منځنـی او لـری مـودي د پلا نو نو په وسيله په جدي کنترول سره په متوازنه تـو ګـه ولګول سـی ؛ پـه دي صـورت بيا رغو نه او پر مختيا را تلا ي سی او ولسو نـه د افغانـستا ن داسـلا می جمهوري دولت په ملا تړ کې دريږي ٠

په ګرا ن افغانستا ن کی سو له تل په ابا دی ؛ جر ګو او مرکو په ملی امنيتی او دفا عـی هڅـو سره منځ تـه را غلـی ده نـو داسـی پيشنها د وړا نـدي کـوو دافغانستا ن د ملی مسلحو قوتو نو لغو ه او ړ نګول يـوه لويـه اشتبا ه او د د و ښمنو ګاونډ يودولتو نه غوښتنه وه ؛ ملی مسلح قو تو نه د ژر له ټو لو علمـی تا سيسا تو سره احيا او ټول په خوانی په مسلک پو هه او ځوا ن پر سنل دي استخدا م سی ؛ دافغانستان امنيت او سوله په ملی مسلحو قو تو نـو تـا مينـد لـی سی ؛ او هم د داباد يو لپاره دقوه کا ر قوه جو ړه او را وبلل سی ٠

ټو ل په خوانی مجرب ؛ صاد ق او پو هه مسلکی کسان د بـد ون لـه هـر ډو ل تعصب څخه بيا استخدا م سی ؛ او تر ممکنه حد ه دي لـه خـا رجي استخدا م

څخه ډ ډه وسی ؛ له اسعا رې معا شا تو څخـه د پـه افغانستا ن کـی هم ډ ډ ه وسی او معا شات د د ټولنيز عدا لت سره سم وټا کل سـی او د رايګا ن کو پون په هکله د هم پوره پا ملر نـه وسـی ؛ پـه دې ډ ول لـه ادار ې فسا د څخـه خلا صو ن د ښه کنترول سر ه ممکن دی ؛ او هم د لـه هر ډول اضـافی او بی ځا يو لګښتونو څخه د په جدې ډول ډ ډ ه وسی٠
افغانستان يو خورا لـه کا نو نو څخه ښډای هيواد دی ؛ نـو د اوسپنی ؛ فـولا دو ميسو ؛ قيمتـی ډبرو ؛ سـکرو ؛ مـا لګـی ؛ سـمنتو؛ ګـاز ؛ نفتو نـورو او نـورو علمی او عملی څيړنـی د دغوره بازار يا بی سره پيل سی٠
په ګرا ن افغانستا ن کی دابو له انر ژی څخه د برښناد تو ليد امکا نا ت خورا زيا ت دې او کو لی سی څه له کورنـی اړ تيا وو څخـه برسيره هغـه صـادری هم سـی ؛ او ښـه مـالی اسعارې عوايد منځ تـه را وړی ؛ نـو د هغـوی علمـی اوعملی څيړنـی او بازار يا بی د پيل سی او له باندې برښنا بد عواقب لرې ؟
په افغانستا ن کی د درنو او سپکو صنا يعو امکانـات زيـا ت دې نـو د هغـو ی علمی او عملی څيړنـی او بازار يا بی د پيل سی ٠
په افغانست ان کی له چور او جګړو څخـه د د پا تـی ځنګلو نـو روزنـه او پا لنه او له هغوی څخه د فنی اوپه علمی ډول استفاد ه پيل سی ٠
افغانستا ن يو پيا وړې د کر هنـی او د مـا لداری د روزنـو هيواد دی ؛ نـو پـه هغه کی د د فنی چارو کمپلسونو؛ لکه د کر هنـی ؛ مـا لداری ؛ اوبـو لګولـو ؛ ابا ديو ؛ ترا نسپورتو نو ؛ صنا يعو او نورو؛ د دولتی ؛ کو پـرا تيفـی ؛ اشـترا کی ؛ خصو صی او شخصـی سيکتو رو نو جـو ړولـو او تـشکيل کـی د علمـی او عملی څير نـی او ژورې با زار يابی پيل سی ٠
په دې ډو ل د شاړې ځمکـی ځنګلو نـه پـه بند ونـو ؛ کـا نـالو نـو ؛ کـاريزونو ددولت په اسانه او ښه کريد تو سره د هغو ی د تخنيـک ؛ تخمو نـو ؛ سرو ؛ دوا ګانو او په نو رو ؛نورود سمبال سی او هغه چا ته د ورکړی سـی څـه بـی ځمکـی او دلـړ ځمکـو خاونـدا ن وې ؛ پـه دې ډول د مخـدرو مـواد کـښت ؛ استعما ل ا و صدور هم کميد لی او له منځه تللی سی ٠
افغانستا ن د سودا ګرې او ګر ځندوی ښه ښرايط لـرې نـو دهغـه د کورنـی او باند نـی سـودا ګـری او ګـر ځند وې د تـه پور ه پـا م پـه مختلط سيکتور سره دنورو ټولو ټولنيزو او اقتصادې برخو سره جدې علمی څير نی پيل سـی ؛ او هيواد د هر کال په تير يد و د بـا نـد نيو د ورکړو د بيلا نـسونو د کسرد زيـا توالی څخه وژ غورې ٠

په افغانستا ن کی داقتصاد ازاد ؛با زار په ځاې د د مختلط اقتصادې سیستم په عنعنوې ډول عملی سی ؛ ځکه دغه سیستم داقتصاد دازاد بازار له سیستم سره چندا ن فر ق نه لرې او په اکثروپا نګوالوهیوا دونوکی د ۳۵ تر ۴۵ په سلوکی د ټولنیزو او اقتصادې فعالیتو نه ددو لت په سیکتور سره سر ته رسیږې او د ښه رقابت سیستم هم جو ړوې٠
په افغانستا ن کی دې په دې ډول با نکو نه؛ نه لغو ه کیږې ؛ او د دولتی تصد یواو شر کتو نو لغو ه او خر څول هغسی حالت منځ ته را ولی ؛لکه څه نن په پخوانیو سوسیالستی هیوا دو نو کی منځ ته را غلی دئ٠
په هم دې ډول د د تعلیم ؛ ښونی او روزنی ښوونځی ؛ مسلکی ؛ عالی او پو هنتو نونه اونور و ته جدې پا ملرنه وسی ؛او هغوې د په ښو استا دانو ؛ لابرا تواورونو ؛ تخیک ؛ کمپیو ترواو نورو ؛او ښو اباد ېو د مختلط سیستم سره ؛ اوپه دولتی سیکتورکی د په رایګا ن ډول سمبا ل سی ٠
روغتیایی وضعی او بد حا لت ته د په افغانستان کی د پا ې ټکی کیښودل سی اوپه را یګا ن ډول د په دولتی رو غتیا یی مو سیسوکی دغه چا رې پر مخ ولا ړې سی ٠
دافغانستا ن ملی غوره فر هنګ ا و دود ؛ او کلتور ته د هم زیا ت پا م ور وا ړل سی ؛په دې شا ن د ټولو ټو لنیزو ؛ اقتصا دې؛ ا و نظا می چارو ته په دقت سر ه زر او ژور بدلو ن ور کړئ سی ٠
دغه ټولی چا رې یو ځل بیا هم داسی مالی ؛ تخنیکی او فنی ؛ د نا تود ذ مه وارو هیوا دو نو بلا عو ضو مر ستو او د کورنیو منا بعوته اړ تیا لرې ؛ ګټه یی خورا ستره د ئ د افغانستا ن امنیت او سولی ته دبیکارانو کموالی او ټولنیزو؛ اقتصادې ابادې ته ؛او د نا تو هیوادونو دپرستیږ او د هغوئ د عسکرو د وژلود مخنوئ لپاره ډ یره لو یه بلګه ګڼل کیږې ٠
په دې ډول د ولسو نه امنیت تا مینوې او سوله منځ ته راولی ؛او با ید په افغانستان کی د عدالت د تا مین لپاره با ید ټولی هستئ او دارایئ له بنیاد ه څخه ارزیابی سی او هغه چا څه په نا وړې ډول یی لا س ته را وړې وې ؛ هغه ټولی با ید مصا در ه سی او په دې یوه بر خه پورتنئ اړ تیا وې رفع او سر ته ور سیږې په اوسنیو شرا یطو کې یی بله لا ره نه لید ل کیږې ٠
اسا سا ؛ ټو ل اهداف په ټاکلی سیاست پورې ؛څه د اقتصاد زبښلی بیان تشکیلوې ؛په هغه پورې تړلی بلل کیږې ؛ نو په درا نا وئ سره یی پیشنهاد وو ؛ څه دافغانستان عنعنوې نا پیلئ سیا ست د وسا تل سی ؛ څه دټولو ګا

وندې يو هيوا دونو او نړئ والو سره سوله واک وې او هيڅوک د نورو په كورنيو چا رو كى مد اخلى ونه كړې ؛ د ملګرو ميلتونو ؛ د بشر د حقوقو ؛ داسلا مى كنفرا نس ؛ دنا پيلى جنبش او نورو ټړو نونو سره برابروې هغه د په جدې ډول منځ ته را شى او ود چلول سى ٠
دغه او نو ر پيشنها دونه په مطلق ډول د هغى اد عا او ويلو سره سمون لرې ؛ څه دايساف او نا تو نظا مى قو تو نو د افغانستا ن د ولس سره كړې دې ؛ اودا هيله هم كيدئ سى څه دغه قوتونه د د خپلو وتو نيټه وټا كى تر څو څه دافغانستان دولس با ور پرې زيا ت او ډاډ من سى ٠
او خورا مهمه ده ؛څه ملى پا نګوا لو ته ؛ دپا نګو د اچولو په زړه پورې او ډاډ من حا لت ؛ د ګمركى حمايت؛ دماليـاتو ؛ محصو لا تو او تكسونو د تخفيف او كموالى سيا ست عملى سى ؛ او دبا ندنيو پا نګوا لو د پا نګواچولو لپا ره د هم زيا ته تو جه په عملى ډو ل منځ ته را شى ٠

په پا ې كى :
=======

كه په رښتيا سره دا اوس اوس دايساف ؛ ناتو قو تو نه په افغانستان كى سولى ته وفادار وې ؛ اود پاكستان اسلامى دولت نور د افغانستا ن ولسونه نه په عذابه وې ؛نو دهغه اساسى چارې د غه بولو څه پا كستا ن د په جد ې ډول په افغانستان كى له مدا خلى څخه لاس وا خلى ؛ اودغه ذ مه وار باند نى قو تو نه د په افغانستان كى د هغوئ د مخنوې د نده په رښتا نى ډول په غا ړ ه وا خلى ؟
ددې مسلى اساسى حل په دې كى هم بولو ؛ څه تر څوار لس زرو مد رسو څخه زياتى مد ر سى هغه هم اكثرا دافغانستان د سر حد سره نږدې دې ؛ څه په هغوئ كى له يو نيم ميليو ن زيا ت طاليان په چريكى تعليمو بو خت دې ؛ تر هر څه اول هغه بايد را جستر او په مد نى علومو سمبال سى ؛ او دبنياد ګرو ډ لو د؛ اى؛ اس ؛ اىَ ؛ سره د په جدې تو ګه له افغانستان څخه د د مداخلو مخ نيوئ و سى ؛ دا كار مو ږ د ايساف او نا تو د قوتونو او دولتونو پورې تړلئ ګڼو ٠
په پا ې كى په افغانستا ن كى دامن ؛ سولى ؛ ټوليزو؛ اقتصادې ؛ ا و سياسى حل ترقى او د نظامى چارو ښه والئ په دا پور ته ډول په خورا درنا وئ

سره پیشنهادونه وو او دسولې حل یې بولو ؛هیله من یو څه مسول ارګانونه په کې لا زم تجو یزونه ونیسی په درنا وې .

دوکتور ؛م؛ پکتیا وال

د چنګا بن میاست ۱۳۸۵= ۲۰۰۶ میلادې کال

www.ayenda.org